DAMMEG Y PREN A DDWG NAW MATH O FFRWYTHAU!

Ar amser nodedig ymwelodd rhyw winllanydd *(a)* cyfoethog â'i winllan *(b)* mewn gwlad bell, gan blanu rhyw blanigyn *(c)* rhyfedd a ddygodd gydag ef, yr hwn wedi tyfu yn bren a ddygai naw *(d)* rhyw o ffrwythau rhagorol. Dewisodd, *(e)* a dysgodd *(f)* ei weision *(g)* pa fodd i'w drin, ac i wylied drosto. Yr oedd wedi dwyn ychydig *(h)* o bob un o'r cyfryw ffrwythau gydag ef, fel y caffai ei weision, a rhai o bobl y winllan, brofi eu blas; ac yna dychwelodd i'r wlad bell yn ei ol *(i)*. Ei weision, wedi profi blas y ffrwythau, a deall eu bod yn ymborth rhagorol ac iachus, ac hefyd yn feddyginiaethol i bob clwyf, a ymdrechasant ddydd a nos i drin y planigyn yn ol y cyfarwyddiadau a gawsant. Coronwyd eu diwydrwydd â'r fath lwyddiant rhyfeddol nes y tarddodd allan gangenau iraidd a lliosog, ac amdöwyd ef a blodau heirdd a pheraidd; ac yn yr hâf cyntaf gorlwythwyd y pren â ffrwythau fel y rhai a ddygasai y gwinllanydd ar y cyntaf. Buan iawn yr aeth sôn am dano drwy y winllan, ac y cyrchodd y bobl o bob cŵr i ymofyn y ffrwythau. Aeth y gweision a llawer o blanigion o hono i barthau ereill, ac yn mhob mhob man lle eu plenid, yr un fath ffrwythau a ddygai; a ffrwythlonai yn ogystal ar benau y mynyddoedd mwyaf creiglyd ag yn y dyffrynoedd brasaf, yn y pegynau rhewog fel yn y *torrid Zone*.

Yr oedd rhyw ormeswr *(k)* a ddaethai o wlad bell er's talm, yn hòni rhyw hawl i'r winllan, a llawer o'r bobl yn ei gredu a'i wasanaethu; ond ni thyfai un o'r rhyw hwnw o ffrwythau ar eu prenau hwynt, yr hyn a barodd i'w weision rwgnach wrth y gormeswr, am fod rhagoroldeb ffrwythau y lleill yn dwyn holl bobl y winllan braidd i'w marchnadoedd hwynt, a bod gobaith eu helw hwythau yn pallu. Ar hyn, addawodd y gormeswr yr aethai yntau i gyrchu planigyn *(l)* cystal, os nad gwell, na'r eiddynt hwy, o wlad bell; ac wedi iddo ddychwelyd a'i blanu, ac i amser ffrwythau ddod, gwelid arno rai ffrwythau yn debyg yr olwg i'r lleill; ond er eu siomedigaeth, wele yr oeddynt yn wenwyn marwol *(m)* i bob un a'u profent. Cenfigenodd y gormeswr, a'i weision, waeth-waeth yn erbyn y lleill o herwydd hyn, ac am eu bod yn rhy falch i ofyn am blanigyn ganddynt, ymosodasant arnynt, ac a'u lladdasant, gan feddwl y caffent hwy y pren a'i ffrwythau, ac y deuai pawb atynt hwy i brynu wed'yn *(n)*. Ond er eu syndod hwy, a cholled fawr i holl bobl y winllan, ni thyfodd un o'r ffrwythau cyntefig ar y pren wedi hyny, o herwydd na ddysgwyd hwy gan y gwinllanydd na'i weision pa fodd i'w drin; ac yn fuan ei geinciau a grinasant.

ei ireidd-dra a sychodd, a'i foncyff a bydrodd *(o)*, a bu yr holl bobl yn newynu am dalm o amser *(p)*.

Yn y cyfamser, tyfodd pren y gormeswr yn fawr iawn, gorlwythodd holl adar aflan y wlad ei gangenau, gan ei wneuthur yn nythfan, ac ysglyfaethu pawb a ddeuai y ffordd hono. O'r diwedd, un o eryrod *(q)* y gormeswr, yr hwn oedd yn llawer gwell nâ'r lleill, gan dosturio wrth y dyoddefwyr, a gafodd afael ar ryw hen lyfr *(r)* a ysgrifenwyd gan weision y gwinllanydd, yn desgrifio yr hen bren, a'i ffrwythau danteithiol, yr hyn a greodd awydd ynddo i gael pren cyffelyb iddo, ond ni allai ddirnad pa le y caffai blanigyn i ddechreu. O'r diwedd pan yn syllu i waered o'i nyth ar gelaneddau y lluoedd a drengasent oddeutu bôn y pren, gwelodd yno amryw *suckers* iraidd yn tyfu o wraidd yr hen bren, a meddyliodd y gallai, trwy gyfarwyddiadau yr hen lyfr, feithryn un o'r rhai hyn yn bren ffrwythlon; ond gwyddai fod ei fywyd mewn perygl os deallai yr adar ereill ei amcan, o thrwy gyfrwysdra, llwyddodd i gael *sucker*, a myned ag ef yn ddiangol, ac a'i planodd yn nghŵr eithaf y winllan, a thyfodd yn bren cadarn. Ereill, wrth weled ei lwyddiant ef a'i bren, a anturiasant wneyd yr un modd, ac mor llwyddiannus ag yntau. Yn mhen amser, tyfodd *suckers* oddiwrth y *suckers* hyn, y rhai a blanodd ereill yn gyffelyb, nes yr oedd y prenau hyny yn lliosog iawn drwy y winllan; ac er eu bod yn go debyg i'r hen bren ar yr olwg gyntaf, etto nid oedd un o'r naw math o ffrwyth yn tyfu arnynt yn un man, er yr hònai pob un fod ei bren ef o'r un rhyw â'r pren ffrwythlon. Gan fod newyn tost trwy yr holl wlad a'r bobloedd wedi clywed fod cynnifer o'r prenau ffrwythlon yn eu plith, ymgasglasant atynt yn lluoedd, gan waeddi am ffrwyth, rhag eu marw o newyn. Ar hyn, estynodd yr adar eu penau dros eu nythod, ac mewn llais fel llais dynion perswadiasant y bobl, gan ddywedyd, "O, nid oes eisieu y ffrwythau cyntefig mwyach. Mae yn wir fod naw math o ffrwythau wedi tyfu arno yn y dechreu, a'u hunig ddyben oedd er profi fod y fath bren wedi bod [!], a'r unig gysur a ellwch gael yn awr yw cyrchu at ein prenau ni pan y teimloch yn newynog, a syllu arnynt yn graffach po tynaf y crafanga newyn eich cylla; a darllenwn ninnau o'r hen lyfr hwn hanes y gwleddoedd a fwynhäai dynion o ffrwythau y pren cyntefig, canys ffydd yw y cyfan sydd yn ofynol i'ch cadw yn fyw heb ymborth, dim ond credu yr hanes heb fwynhau, a chyrchu yma i edrych a gwrando; ar ol cyrhaedd y wlad bell y cewch y naw math o ffrwythau hyny *(s)*." Fel hyn twyllasant luoedd i gyrchu atynt, ac er eu bod yn gwanhau ac yn newynu y plant ar ol y tadau a'u dilynasant hyd farw, nes y gwelid eu hesgyrn yn wynion ar hyd wyneb y ddaear oddiamgylch i'r prenau hyn. Ond y rhai *synwyrolaf* *(t)* o'r bobl a ddywedasant mai eu twyllo yr oeddynt, a bod gruddfanau, y trancedigion, ynghyd ag arteithiau dirdynawl y newyn ar eu hymysgaroedd yn profi na allent fyw heb gael o ffrwyth y pren eu hunain; a chan eu bod hwy yn haeru na thyfai y

cyfryw ffrwythau ar y pren yn awr, nad allent hwythau gredu fod y fath bren erioed wedi bod, nac yn dwyn y naw math o ffrwythau a ddesgrifiai eu hen lyfr; canys (ebent hwy) mae y cyssylltiadau anwahanol â pha rai y cylymodd y pen anianydd bob effaith wrth ei achos ei hun, ynghyd ag esiamplau holl brenau ereill y winllan, yn dwyn y cyffelyb ffrwythau yn awr ag a ddygent y pryd hyny, yn profi eich ffolineb chwi yn hòni mai y pren hwnw sydd genych, ac etto yn gwadu ei ffrwythau. Achosodd hyn frwydrau creulon rhwng y pleidiau hyn am yspaid mawr. Yna, tosturiodd y gwinllanydd wrth eu sefyllfa druenus; a chan fod diwedd y cynauaf yn agosâu, efe a anfonodd un o'i weision (*u*) o'r wlad bell o'i flaen gyda phlanigyn fel y cyntaf, fel y caffai y rhai a ddewisent fwyta o'i ffrwyth, rhag marw o bawb gan newyn cyn y deuai. Planodd y gwas ef mewn llanerch hyfryd a dirgel, dewisodd a dysgodd y rhai y perwyd iddo (*v*), ac a'u gosododd i drin y pren yn ofalus, ac a ddychwelodd adref. Drwy ffyddlondeb y gweision i wneuthur pob peth fel eu gorchymynwyd, dygodd y pren yr un fath ffrwythau â'r rhai gwreiddiol. Aeth y newyddion gorfoleddus hyn ar led, a phawb a ddelai i geisio'r ffrwythau a wleddent arnynt heb arian ac heb bris. Brawychodd y gormeswr pan glywodd hyn, canys gwyddai na ellid cael y pren hwnw ond gan y gwinllanydd, a deallai fod ei amser ef yn fyr i deyrnasu yn y winllan. Ar hyn cofiodd am y ddichell a lwyddodd i ddyfetha y cyfryw bren o'r blaen, ac a gynhyrfodd ei weision i erlid y lleill, ac i berswadio y werin nad oedd y ffrwythau yn tyfu ar eu prenau hwynt. Dywedodd hefyd am iddynt berswadio y rhai a broffasant o honynt eisoes, mai y ffrwythau gwenwynig a dyfai ar ei hen bren ef oeddynt, gan rybuddio pawb i beidio gwneyd dim o honynt, am fod yn anmhosibl braidd cael neb oddiwrthynt ar ol iddynt brofi o'r ffrwythau, &c., (*y*). Ac fel hyn llwyddodd ei gelwyddau nes lladd y gweision* cyntefig a wylient y pren; ond yr oedd y pren wedi gwreiddio mor ddwfn, cynnifer o'i blanigion wedi eu planu ar led y winllan, ac yn dwyn ffrwythau mor doreithiog, a lluoedd o'r rhai a wadent fodoldeb y pren cyntefig, ynghyd â'r rhai callaf a gonestaf o'r lleill, yn eu hamddiffyn, fel na allent lwyddo; canys gelynion creulonaf hwn, fel y pren arall, oedd y rhai a gaent lawer o aur, o arian, a pharch oddiwrth y prenau ereill. Gwelent fod gobaith eu helw yn pallu os caffai y werin brofi blâs y ffrwythau. Yr holl adar ysglyfaethus ereill yn rhag-weled mai cyffelyb fyddai eu tynghed hwythau cyn hir, a ymgynddeiriogasant yn waeth etto, ac unasant oll mewn ymgyrch aruthrol i ddïal ar weision y gwinllanydd a'u canlynwyr; er eu gelyniaeth o'r blaen, heddychasant a'u hen fam-denlu o'r diwedd, yn yr ymladdfa olaf hon, a llwyddasant nes gorfodi y rhai nad ufyddhaent iddynt hwy, cyrchu at eu prenau, ac ymwrthod â'r ffrwythau, fyned ymaith yn dyrfa fawr mewn llawer o longau dros y mor‡, a dychwelasant hwythau i'w nhythod, a'u gorfoledd oedd fawr am

eu buddygoliaeth. Gwobrwyent eu gilydd o laweuydd am gael gwared o'u gelynion, ac ymffrostient y caffent bob ysglyfaeth i'w crafangau bellach§. Yn nghanol eu gorfoledd brawychwyd hwy gan ruad taranau, mellt, a sŵn ystorom ofnadwy. Crynai y winllan, dawnsiai y bryniau mewn braw, ac ysgydwai yr holl winllan fel nyth brân ar frig pren. Yr haul a ymwisgai sachlen flew yn alarwisg, a'r holl elfenau blith draphlith, fel cawl mewn cerwin a ferwent, a holl brenau y winllan, ynghyd a'r adar aflan a'u hudolion, a glywid o hirbell fel clindarddach drain dan grochan, ac ysgyrnygent ddanedd ar eu gilydd, gan waeddi, "O na wrandawsem ar lais gweision y gwinllanydd! O na fwytasem o'u ffrwythau hwy, a byw yn dragywydd! Ond darfu yr hâf, aeth ein cynauaf heibio, tra yn credu eich hudoliaeth chwi; addawsoch i ni heddwch, ond O! fe'n poenir weithian yn y fflam hon!"|| Ar hyn, wele'r gwinllanydd a'i osgordd aneirif yn dyfod mewn cerbydau tanllyd awyrawl, gan osod tân yn y cŵr dwyreiniol, yr hwn a gipiodd ac a ddifäodd ar y ddê a'r aswy bob peth o'i flaen, megys sofl sychion, fel mai yr oll a ddeallid o'r gyflafan erchyll oedd ochain a dolefain.¶ Clöwyd yr olygfa y fyny trwy lais udgorn uchel o ganol y cerbydau, yn bloeddio, "A mwg eu poenedigaeth hwy a esgyn i fyny yn oes oesoedd."** Ac adleisiodd fel llais telynau trwy'r awyrgylch, Llawenycha o'i phlegid hi y nef, a chwi apostolion a phrophwydi santaidd, oblegid dialodd Duw arni drosoch chwi."** Ac unasant oll yn y *chorus*, "Cyfiawn, O Arglwydd, ydwyt ti, Brenin y saint: canys gwaed saint a phrophwydi a dywalltasant hwy." Yr hwn a ddarlleno, ystyried y ddammeg! Er ei hiawn ddeall, darllener y cyfeiriadau canlynol yn fanwl:—

(*a*) Iesu Grist, gwel Esay 5, 1; Mat. 20, 1; Luc 13, 6—8. (*b*) Y ddaear. (*c*) Yr Efengyl. (*d*) Naw doniau yr Ysbryd Glân, 1 Cor 12. (*e*) Ioan 15. 16. (*f*) Mat. 28 20. (*g*) Yr apostolion, &c. (*h*) Y gwyrthiau a wnaeth Crist cyn sefydlu ei deyrnas (*i*) Ei esgyniad i'r nef. (*k*) Y diafol, Mat. 13 25. (*l*) Eglwys Rhufain (*m*(Gau wyrthiau, Mat. 24. 24; Dat. 13, 13, 14. (*n*) Y rhai a laddasant olynwyr yr apostolion. (*o*) Pan gymmerwyd yr hawl ddwyfol oddiar y ddaer, ac yr aeth yr eglwys i'r diffaethwch, Dat 12, 5, 6. (*p*) Y newyn am yr efengyl drwy yr "oesoedd tywyll," Amos 8. 11, 12 (*q*) Y cyntaf a withwynebodd eglwys Rhufain ac a blanodd eglwys ei hun (*r*) Y Testament Newydd. Y "suckers" yw holl ferched yr "hen fam," a'u merched hwythau, Dat. 13 18. (*s*) Pawb a wadant yr angenrheidrwydd am y naw math o ddoniau yr Ysbryd Glân drwy y hyd, a honant eu commissiwn o'r llyfr, ac mai dyben y doniau oedd ei profi gwirionedd Cristionogaeth, 1 Tim. 4, 1, 2; 2 Tim. 3, 1—9; a 4, 3, 4; Judas 4, 10, 12, 19. (*t*) Yr anffyddwyr oeddynt yn gwrthsefyll sectariaeth 2 Pedr 2, 2, "o herwydd y rhai y ceblir ffordd y gwirionedd." (*u*) Yr angel a welodd Ioan yn dyfod â'r efengyl dragywyddol yn ol i'r ddaear, Dat 14 6. (*v*) Joseph Smith &c. (*w*) Dat. 12, 12. (*y*) Pawb a gyhoeddant, a bregethant, neu a draethant, rai o'r "mil ond un" o'r chwedlau disail, a'r cyhuddiadau a orlifant y wlad am y Saint. * Y merthyron duwiol hyny yn Ngharchar Carthage a degau o Saint dienog ereill ar y cyfandir. ‡ Y Saint yn ffoi i Seion. § Dat. 11, 10; Salm 11, 6; 68, 2; 110, 5 6, Esay 9, 18—20; 13. 6—9; 24, 6. 17, 21, 22; Jer 30, 23, 24; Zeph. 3, 8; 2 Thes. 1, 8—11. || Dat. 19. ¶ Dat 18, 20, 24; ** Dat. 16, 5, 6, 7.

ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN D. JONES, ABERTAWY.